

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БІЗНЕС»
(для магістрів)

Київ – 2016

Підготовлено професором кафедри управління персоналом та економіки праці *Мушкіним І.М.*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці (протокол №4 від 14. листопада 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту менеджменту та бізнесу ім. Б. Хмельницького (протокол № 11 від 21 листопада 2016 р.)

Мушкін І.М. Навчальна програма дисципліни «Інтелектуальній бізнес». — К.: МАУП, 2016. – 21 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),

2016

Пояснювальна записка

Міжнародний досвід і практика доказує, що в сучасних умовах економічного розвитку, зростає роль ефективного управління інтелектуальними ресурсами, передусім, інтелект співробітників, які виробляють і здійснюють стратегічні і тактичні рішення, визначає конкурентоспроможність фірми і її стійкість до ендогенних і екзогенних чинників середовища.

Усе це обумовлює необхідність інтелектуалізації підприємництва, що виражається в тому, що основним економічним продуктом все частіше виступає інтелектуальний продукт ("ноу-хау", програмне забезпечення, методика, технологія і тому подібне) і високотехнологічний продукт і в тому, що самі підприємці становляться інтелектуалами. Вони активно впроваджують у свою діяльність наукові методи, формують нову філософію бізнесу, цільовим орієнтиром котрої є не стільки максимізація прибутку, скільки максимізація самовираження підприємця і громадської корисності продукти його.

Актуальність теми "Інтелектуальний бізнес" обумовлюється наступними положеннями:

- різнобічні знання, здатність до абстрактного мислення широкий кругозір дозволяють інтелектуалам успішно вісти підприємницьку діяльність;
- в постсоціалістичних країнах відхід інтелектуалів у бізнес разом з об'єктивними причинами і матеріальним інтересом пов'язаний з так званим відкладеним підприємництвом;
- в суспільстві знань інтелектуальне підприємництво повністю

відповідає провідним економічним концепціям;

- економічна активність підприємців-інтелектуалів часто

орієнтована на майбутнє з метою задоволення найбільш складних потреб людини. Доцільність вивчення матеріалу дисципліни визначається розвитком в умовах переходу до економіки знань процесу інтелектуалізації діяльності підприємств, що вимагає істотних перетворень в системі підготовки кадрів.

Мета дисципліни : формування у студентів комплексу теоретичних знань і практичних умінь організації, управління, економічного обґрунтування напрямів розвитку і забезпечення успішного функціонування інтелектуального бізнесу.

Головне завдання дисципліни : вивчення основних теоретико-методичних принципів інтелектуального бізнесу як специфічного формату підприємницької діяльності; розкриття суті і специфіки інтелектуальних продуктів; вивчення прийнятних бізнес-моделей і моделювання інтелектуального бізнесу; визначення ризиків інтелектуального бізнесу; розробка моделей просування і комерціалізації інтелектуальних продуктів; виявлення принципів стабільного функціонування і механізму організації інтелектуального бізнесу.

Предмет вивчення дисципліни : теоретико-методичні принципи існування і розвитку інтелектуального бізнесу і практичні аспекти його функціонування.

Учбова програма дисципліни побудована відповідно до вимог

кредитно-модульної системи організації учбового процесу. На її вивчення відводиться 120 годин.

Вивчення дисципліни базується на знаннях економіки підприємства

організації і управління інноваційною діяльністю, управління ресурсами підприємства, формування бізнес-моделей підприємства інтелектуальній власності.

Формами підсумкового контролю успішності навчання є залік за індивідуальне комплексне завдання і оцінка за іспит.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БІЗНЕС»

№ з/п	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІБ	
1.	Теоретичні аспекти ІБ
2.	Інтелектуальний продукт основний економічний продукт ІБ
Змістовий модуль 2. НОРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ІБ	
3.	Нормативно-правові принципи ІБ в Україні
4.	Моделювання ІБ
5.	Управління ІБ
Змістовий модуль 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІБ	
6.	Інформаційне забезпечення ІБ
7.	Мотивація виробників інтелектуальних продуктів
8.	Економічна безпека ІБ
Змістовий модуль 4. ВЕДЕННЯ І ВІРТУАЛІЗАЦІЯ ІБ	
9.	Введення ІБ
10.	Віртуалізація ІБ

Разом годин: 120

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

«Інтелектуальний бізнес»

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІБ

Тема 1. Теоретичні аспекти ІБ

Теоретичне обґрунтування суті інтелектуального бізнесу. Інтелектуальний бізнес з позиції інституціонального підходу. Формування інституту інтелектуального бізнесу : ієрархічний підхід. Концептуальні позиції осмислення.

Література: [8, 10, 11, 12, 13]

Тема 2. Інтелектуальний продукт основний економічний продукт ІБ

Інтелектуальний продукт: суть і особливості створення. Інтелектуальний бізнес як особливий тип підприємництва. Інтелектуальний продукт: суть і особливості створення.

Література: [13, 14, 16, 17, 22]

Змістовий модуль 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ІБ

Тема 3. Нормативно-правових принципів ІБ в Україні

Основні умови, принципи і види підприємництва. Організаційно-правові форми інтелектуального бізнесу. Регулювання національних правовідносин у сфері інтелектуального бізнесу.

Література: [9, 10, 11, 18,23]

Тема 4. Моделювання ІБ

Середовище інтелектуального підприємництва. Моделі інтелектуального бізнесу : Структурно-функціональна модель інтелектуального бізнесу.

Евристична модель інтелектуального бізнесу.

Література: [9, 10, 13, 14, 18]

Тема 5. Управління ІБ

Інтелектуальне підприємництво як система управління

розширеним відтворенням інтелектуальних знань. Специфіка управління інтелектуальною корпорацією

Література: [9, 10, 11, 15, 16]

Змістовий модуль3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІБ

Тема 6.Інформаційне забезпечення ІБ

Інформаційне забезпечення управління інтелектуальним бізнесом. Інформаційна підтримка розробників об'єктів інтелектуальної власності.

Література: [8, 10, 11, 12, 21]

Тема 7. Мотивація виробників інтелектуальних продуктів

Мотиваційний механізм інтелектуальної творчої праці. Умови формування ефективної мотивації інтелектуального персоналу. Система мотивації інтелектуальної діяльності на підприємства.

Література: [9, 10, 11, 19, 24]

Тема 8. Ризики в ІБ

Риски у бізнесі: поняття і класифікація. Ризики в контексті управління інтелектуальним потенціалом підприємства. Оцінка впливу ризиків при комерціалізації інтелектуальної власності.

Література: [9, 10, 18, 24, 28]

Тема 9. Економічна безпека ІБ

Економічна безпека бізнесу: суть, структура, фактори загрози. Інтелектуальна складова економічної безпеки як чинник підтримки ефективності інтелектуального бізнесу. Система економічної безпеки інтелектуального бізнесу.

Література: [10, 15, 18, 29, 32]

Змістовий модуль 4. ВЕДЕННЯ І ВІРТУАЛІЗАЦІЯ ІБ

Тема 10. Ведення ІБ

Організація власної справи у сфері інтелектуального бізнеса: Входження у світ інтелектуального бізнесу. Вибір юридичної форми і стратегії поведінки інтелектуального бізнесу. Вибирання засобів реалізації підприємницької ідеї. Вибір ціни і збутової поведінки.

Література: [8, 10, 19, 22, 33]

Тема 11. Віртуалізація ІБ

Віртуалізація господарських стосунків як чинник підвищення інтелектуальній насиченості господарського життя. Віртуалізація як напрям розвитку підприємництва. Віртуалізація інтелектуального бізнесу як нова схема організації управління.

Література: [9, 12, 14, 19, 22]

ВКАЗИВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – закріпити та поглибити теоретичні знання здобути студентом у процесі вивчення курсу «Інтелектуальній бізнес», сформу-

вати уміння самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою, законодавчими актами та статистичними матеріалами, а також з матеріалами власних досліджень в організаціях.

Варіант контрольної роботи студент обирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е, Є	2
Ж, З, И, І	3
Й, К, Л	4
М, Н, О	5
П, Р, С	6
Т, У, Ф	7
Х, Ц, Ч	8
Щ, Ш	9
Ю, Я	10

Варіанти контрольних робіт

Варіант 1

1. Генезис інтелектуального бізнесу. Суть інтелектуального бізнесу.
2. Ознаки і класифікація інтелектуальної послуги.

3. Формування інтелектуального потенціалу бізнесу.

Варіант 2

1. Інтелектуальний капітал і цінність компанії : аналіз бізнес

моделей українських підприємств.

2. Проблеми і перспективи використання краудфандінга на українських підприємствах.

Варіант 3

1. Особливості застосувань різних методів оцінки інтелектуального капіталу України.

2. Коефіцієнт Тобина : достоїнства і недоліки застосування на українських підприємствах.

3. Використання скандинавського підходу при оцінці інтелектуального потенціалу українського підприємства : достоїнства і недоліки.

Варіант 4

1.Методологические основы визначення ціни і ринкове утворення на інтелектуальний продукт

2. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності

3. Оподаткування операцій з нематеріальними активами.

Варіант 5

1. Методологічні проблеми і методичний інструментарій оцінки інтелектуального потенціалу підприємства.

2. Моделі оцінки інтелектуальних активів, ґрунтовані на бухгалтерському доході, ресурсах і грошовому потоці.

3. Імовірнісна оцінка інтелектуального капіталу підприємства.

Варіант 6

1. Суть інтелектуального потенціалу підприємства.

2. Структура і функції інтелектуального капіталу підприємства.

3. Формування кадрового потенціалу для розвитку інтелектуального бізнесу.

Варіант 7

1. Развитие і практика аутстаффінга в Україні.

2. Оцінка потенціалу розвитку аудиторських підприємств на Україні.

3. Аналіз зовнішнього середовища аутсорсинга технологій.

Варіант 8

1. Аналіз застосування інтернет -маркетингового консалтингу для бізнесу B2Bи B2C.

2. Практика застосування краудстаффінга в Україні.

3. Відмітні особливості, проблеми і перспективи розвитку економіки четвертинного сектора економіки в Україні.

4. Оцінка потенціалу розвитку інжинірингових підприємств в Україні.

Варіант 9

1. Стратегические цілі і цінності інтелектуального бізнесу.

2. Модель процесу формування об'єкту промислової власності і введення його в господарський оборот.

3. Конкурентні переваги об'єктів інтелектуальної власності, що визначають його поведінку на ринку.

Варіант 10

1. Підприємства інтелектуального бізнесу: суть і види.
2. Моделі життєвого циклу інтелектуального підприємства.
3. Особливості організації виробництва на інтелектуальному підприємстві.

Варіант 11

1. Аналіз практики українських бізнес-акселераторів.
2. Розвиток наукомістких галузей в Україні за останні п'ять років.
3. Аналіз розвитку технологій майбутнього.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що собою являє четвертинний сектор економіки?
2. Які складові елементи інтелектуального потенціалу організації?
3. Чим характеризується постіндустріальне розвиток економіки?
4. Яка роль економіки знань в соціально-економічному розвитку сучасного суспільства?
5. Який вплив інтелектуального потенціалу на конкурентоспроможності організації?
6. Які існують моделі продуктового циклу інтелектуального бізнесу?
7. Які особливості реалізації моделі зворотного життєвого циклу?
8. Перерахувати показники динаміки розвитку інтелектуальних підприємств, пояснити природу їх виникнення.
9. Дати характеристику особливостям реалізації різних форм аутсортингової співпраці.
10. У чому взаємозв'язок інтелектуального потенціалу з інтелектуальним капіталом?
11. Які функції інтелектуального капіталу?
12. Перерахувати і дати характеристику стадій консалтингового процесу?

13. Дати характеристику особливостям ціноутворення інтелектуального продукту?
14. Структуру витрат інтелектуального продукту.
15. Які існують функціональні групи інтелектуальних послуг?
16. Які існують функціональні ознаки, що дозволяють ідентифікувати інтелектуальну послугу?
17. У чому полягає сутність патентного пошуку?
18. У чому проявляється вплив кадрового потенціалу на інтелектуальний потенціал організації?
19. Як вимірюється і враховується інтелектуальний капітал на підприємствах?
20. Порівняйте основні методи оцінки інтелектуального капіталу?
21. Які умови зростання інтелектуального потенціалу організації?
22. Які особливості в зі виробництві інтелектуальної слуги?
23. Які два підходи лежать в основі застосування конкретних моделей і методів оцінки інтелектуального капіталу?
24. На які групи можна поділити наявний на сьогоднішній день методичний інструментарій оцінки інтелектуального капіталу?
25. Сутність ймовірнісної моделі оцінки інтелектуального капіталу?
26. Які конкретні методи об'єднують підходи до оцінки інтелектуального капіталу на основі вимірювання цінності (вартості) бізнесу?
27. У чому переваги і недоліки кожного з цих методів, що не дозволяють використовувати його в якості основного?
28. Що таке відновна вартість активів і що означає ситуація, коли відновна вартість активів підприємства, яка припадає на одну акцію, менше, ніж ринкова вартість акції?
29. Чому величина коефіцієнта Тобіна більше одиниці вигляді їсть про формування інтелектуального капіталу?
30. Які основні складові навігатора інтелектуального капіталу і логічний взаємозв'язок між ними?
31. Які основні компоненти ціни інтелектуальних продуктів (послуг)?
32. Які існують методологічні проблеми ціноутворення на ринку інтелектуальної власності?
33. Сутність і структура механізму комерціалізації інтелектуальної власності?
34. Які існують особливості ціноутворення, заснованого на цінності (корисності) продукту?
35. Які основні методи прийняття рішень з управління інтелектуальним потенціалом організації?

36. Дайте порівняльну характеристику методів прийняття рішень в залежності від умов, що склалися?
37. Дайте порівняльну характеристику методів прийняття рішень за змістом і типу одержуваної експертної інформації?
38. Визначте основні етапи прийняття рішень по управлінню інтелектуальним потенціалом підприємства?
39. Які основні елементи системи управління інтелектуальним потенціалом підприємства?
40. Перерахуйте основні етапи створення системи управління інтелектуальним потенціалом організації?
41. Перелічіть і охарактеризуйте показники оцінки ефективності створення і використання ІІ та системи управління ІІ?
42. Опишіть функції основних підсистем з управління інтелектуальних потенціалом організації?
43. Які існують проблемні функціональні області в управлінні інтелектуальним потенціалом?
44. Вкажіть основні джерела фінансування інновацій за видами власності?
45. Дайте характеристику бюджетного фінансування інноваційної діяльності.?
46. Поясніть основні принципи акціонерного і проектного фінансування інновацій?
47. Опишіть основні підходи інвестування інновацій зі сторони різних учасників процесу інноваційної діяльності?
48. Як визначається розмір премії за ризик на основі аналізу «середнього класу інновацій»?
49. Який порядок отримання грантових коштів фінансування інновацій?
50. Як організовується експертиза заявок на гранти?
51. Генезис інтелектуального бізнесу. Сутність інтелектуального бізнесу.
52. Ознаки і класифікація інтелектуальної послуги.
53. Формування інтелектуального потенціалу бізнесу.
54. Особливості виробництва інтелектуальних послуг
55. Особливості зі виробництва інтелектуальних послуг споживачем.
56. Ознаки асиметрії інформації в секторі інтелектуальних послуг.
57. Методи і способи захисту інтелектуальної власності лежить в основі інтелектуального бізнесу.
58. Класифікацію інтелектуальних підприємств.
59. Моделі продуктового циклу інтелектуального бізнесу.

60. Фази життєвого циклу інтелектуального підприємства.
61. Особливості реалізації моделі зворотного життєвого циклу. 11. Показники динаміки розвитку інтелектуальних підприємств.
62. Особливості реалізації різних форм аутсорсингової співпраці.
63. Сутність інтелектуального капіталу. Структура інтелектуальному капіталу.
64. Нематеріальні активи та інтелектуальна власність.
65. Основні елементи інфраструктури інтелектуального підприємства.
66. Основні тенденції розвитку консалтингу. Види і стилі консалтингу.
67. Стадії консалтингового процесу.
68. Особливості ціноутворення інтелектуального продукту.
69. Структура витрат інтелектуального продукту.
70. Методи прийняття рішень у сфері управління інтелектуальних активів.
71. Стратегії і організаційні форми управління знаннями.
72. Типи організаційної культури, орієнтованої на знання
73. Методи оцінки інтелектуального капіталу. Коефіцієнт Тебіна.
74. Оцінка на основі нефінансових показників. Збалансує-ванна система показників.
75. Методологічні проблеми фінансової оцінки нематеріальних активів.
76. Зміст імовірнісного підходу до оцінки інтелектуального капіталу підприємства.
77. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності
78. Оподаткування операцій з нематеріальними активами.
79. Методологічні основи визначення ціни і ринкове ціноутворення на ринку інтелектуальних послуг;
80. Основні компоненти ціни інтелектуальних продуктів (послуг).

81. Методологічні проблеми ціноутворення на ринку інтелектуальної власності.
82. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності.
83. Особливості ціноутворення, заснованого на цінності (по-корисності) продукту.
84. Етапи створення системи управління інтелектуальним по-потенціалом організації.
85. Показники оцінки ефективності створення та використання ІІІ та системи управління ВП.
86. Характерні рішення по управлінню інформацією.
87. Особливості рішень, прийнятих у сфері управління інформацією.

- 88.Класифікацію ступеня виконання функцій управління ІА традиційними підрозділами підприємства.
- 89.Система бюджетного фінансування інноваційної діяльності.
90. Організаційні форми фінансування інноваційної діяльності.
- 91.Особливості функціонування бізнес-акселераторів.
- 92.Структуру сервісу бізнес -акселераторів.
- 93.Показники ризикованості фінансування стартапів. 44. Особливості реалізації моделі спеціалізованого фіксування.
94. Особливості реалізації краудфандінга.
- 95.Інвестиції в інтелектуальний капітал.
96. Інвестиції в людський капітал.
- 97.Фактори конкурентоспроможності, засновані на інтелектуальній капіталі.
- 98.Ринковий підхід до інтелектуальної власності. Особисті методу, область застосування.
- 99.Дохідний підхід до оцінки інтелектуальної власності. Область застосування, особливості.
100. Визначення ціни ліцензії. Методи оцінки, особливості розрахунку роялті.
- 101.Управління інтелектуальною власністю компанії.
102. Сучасний стан управління інтелектуальною власністю компанії.
103. Формування і використання інтелектуальних активів в умовах конкуренції
104. Ключові аспекти реалізації інноваційної стратегії. проектами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” // Урядовий кур’єр 1998 № 246-247.
2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про зайнятість населення” // Праця і зарплата – 1998.
3. Закон України “Про оподаткування підприємств” // Все про бухгалтерський облік 2001. - № 52.
4. Закон України “Про інвестиційну діяльність” (Відомості Верховної Ради України), 1991 № 147.
5. Закон України “Про підприємництво” Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 № 14.
6. Указ Президента України “Про основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року” // Урядовий кур’єр 1999 № 155-156.
7. Постанова Кабінету Міністрів України “Про розмір витрат платника податку на професійну підготовку або перепідготовку” від 24 грудня 1997 р. № 1461 // Праця і зарплата 1998 - № 1.

Основна

8. Аврамова О.Є., Васильєва Н.Г., Перевалова Л.В. Правові засади інтелектуальної власності в Україні: навчальний посібник / О.Є. Аврамова, Н.Г. Васильєва, Л.В. Перевалова.-Х: НТУ «ХПІ», 2012.-76с.
9. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : [підручник] / В. Д. Базилевич. –К. : Знання, 2008. –431 с.
10. Інтелектуальна власність: навч.посіб. /Г.О. Остапович, О.М. Стороженко, Г.В.Уманців, О.В. Фоміна.-К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2012.-456с.
11. Иванова Л.А., Котлик С.В., Малых С.В. Методические рекомендации по оцениванию рыночной стоимости интеллектуальной собственности /Л.А. Иванова, С.В. Котлик, С.В. Малых.-Одесса: Астропринт, 2010.-52с.
12. Інтелектуальна власність та захист економічної конкуренції: міжнародні

аспекти/ Уклад. І.А. Шуміло -Х.:2010.-172с.

13. Інтелектуальна власність. Рекомендації для бізнесу.-К.: Асоціація «Бізнес проти контрафакції і піратства», 2011.-17с.

14. Кірін Р.С. Інтелектуальна власність: підручник /Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова.-Д. : Національний гірничий університет, 2012.-320с.

15. Поліщук В.С. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник. /В.С. Поліщук, С.В. Пірожак.-Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т. імені Івана Огієнка, 2011.-148с.

16. Романюк О.І. Інтелектуальна власність: навч. посіб. /О.І. Романюк - Донецьк: ДонНУЕТ, 2012.-270с.

17. Швець Г.О. Захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні: навч. посіб. /Г.О. Швець, П.В. Солошенко, С.А. Петренко –Маріуполь: Вид-во «ПДТУ», 2012.-215с.

18. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник /О.О. Ястремська.-Х. : Вид. ХНЕУ, 2013.-124с.

Додаткова

19. Стив Бланк, Боб Дорф. Стартап. Настольная книга основателя. -М.: Альпина Паблишер, 2013. –614 с

20. Тим Браун. Дизайн-мышление в бизнесе. От разработки новых продуктов до проектирования бизнес-моделей. –М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013.-256 с.

21. Кубах А. І. Право інтелектуальної власності: [навч. посіб.] / А. І. Кубах. – Харків : ХНАМГ, 2008. –149 с.

22. Полохало В. І. Біла книга. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / В. І. Полохало. –К. : Парламентське видавництво, 2008. – 448 с.

23. Право інтелектуальної власності: академ. курс : [підручник для студентів вищ. навч. закладів] / [О. А. Підпригора, О. Б. Бутнк-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін.] ; за ред. О. А. Підпригори, [2-ге вид., переробл. та допов.]. –К. : Концерн „Видавничий Дім «ІН Юре», 2004. –672 с.
24. Закон України «Про авторське право і суміжні права» : закон України від 23.12.93 // Відомості Верховної Ради України. –1994.- № 13. –Ст.64.
25. Закон України Про охорону прав на промислові зразки: від 23.12.93 N 3770-ХІІ(3770-12) // Відомості Верховної Ради України – 1994. –№ 7. –Ст. 34.
26. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.93 N 3117-ХІІ (3117-12). [Електронний ресурс]. –Режим доступу : [http : zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
27. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.96 N 237/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
28. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 20.11.2012 N 5492-VI (5492-17). [Електронний ресурс]. –Режим доступу : [http : // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
29. Наказ МОН України «Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок» № 110 від 18.02.2002 р. [Електронний ресурс] : наказ МОН України № 110 від 18.02.2002 р. – Режим доступу : [http: // zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0226-02](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0226-02). 15
30. Наказ МОН України «Про затвердження Правил складання та подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг» № 110 від 18.02.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http: // zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0811-11](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0811-11).
31. Річний звіт 2013 департаменту інтелектуальної власності : офіційне видання департаменту інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.sdip.gov.ua](http://www.sdip.gov.ua)
32. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність : [навч. посіб.] / Г. В Черевко. –К. :

Знання, 2008. –412 с.

33. Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка : [підручник] / А. А. Чухно, П. І. Юхименко, П. М. Леоненко . –К. : Знання, 2010. – 687 с.